

SCENARIUSZ
BAZOWY

ROZMOWA O UCHODŹCACH W POLSCE

Zestaw dwóch lekcji

OGÓLNY OPIS ZAJĘĆ:

Zestaw składa się z dwóch zajęć lekcyjnych:

1. Lekcja ma umożliwić uczniom i uczennicom poznanie kluczowych informacji dotyczących kryzysu postaw obywatelskich związanych z przybywaniem uchodźców do Europy.
2. Lekcja jest poświęcona wypracowaniu przez uczniów i uczennice zasad, które pomogą im w prowadzeniu rozmów na trudne, kontrowersyjne, budzące emocje tematy, a w szczególności wesprą ich w przeprowadzeniu rozmowy o uchodźcach w Polsce.

PROPONOWANE CELE W JĘZYKU NAUCZYCIELA/ NAUCZYCIELKI:

- ➔ Uczniowie i uczennice poznają kluczowe informacje dotyczące obecnego kryzysu uchodźczego.
- ➔ Uczniowie i uczennice wypracują zasady pomagające prowadzić rozmowę na trudny, kontrowersyjny temat w sposób umożliwiający wzajemne zrozumienie swoich poglądów.
- ➔ Uczniowie i uczennice wyrażą ważne dla siebie wartości i podzielą się obawami związanymi z kwestią obecności uchodźców w Polsce oraz poznają wartości i obawy innych w atmosferze wzajemnego szacunku i zrozumienia.

PROPONOWANE CELE W JĘZYKU UCZNIĄ/UCZENNICY:

- ➔ Poznam najważniejsze informacje i opinie na temat uchodźców w Polsce.
- ➔ Wspólnie z klasą opracuję zasady bezpiecznej rozmowy na trudny temat z poszanowaniem poglądów innych osób.
- ➔ Wezmę udział w rozmowie prowadzonej zgodnie z tymi zasadami, dzięki której spróbujemy wzajemnie zrozumieć swoje punkty widzenia na temat uchodźców w Polsce.

MATERIAŁY POMOCNICZE

Do pobrania: <http://www.ceo.org.pl/pl/migracje/news/nowa-wersja-scenariusza-dwoch-zajec>

nr	Materiał	Materiał do lekcji	Liczba
1.	Materiał pomocniczy nr 1. <i>Fakty na temat kryzysu uchodźczego</i>	1	1 karta z 5 dla każdego ucznia/uczennicy
3.	Materiał pomocniczy nr 2. <i>Pytania do rozmowy na temat uchodźców w Polsce</i>	2	Dla każdego ucznia/uczennicy
4.	Materiał pomocniczy nr 3. <i>Uchodźcy w Polsce. Więcej wiedzy, mniej strachu</i> Maciej Czarnecki, Mariusz Jałoszewski, Tomasz Kwaśniewski (dostępny http://www.ceo.org.pl/pl/migracje/news/wiecej-wiedzy-mniej-strachu).	1 i 2	Dla każdego ucznia/uczennicy jako materiał dodatkowy, do zapoznania się w Internecie.

Przed zajęciami

Po przeczytaniu scenariusza zastanów się, w jaki sposób możesz go dostosować do umiejętności i potrzeb swojej klasy. Sprawdź, czy zaproponowane cele znajdują swoje uzasadnienie w kontekście młodzieży, z którą pracujesz i ewentualnie sformułuj je tak, aby Twoi uczniowie i uczennice je zrozumieli. Jeśli młodzież zrozumie cele, stanie się współodpowiedzialna za przebieg lekcji i bardziej zaangażuje się w zajęcia.

W zależności od potrzeb klasy możesz również zdecydować, w jakiej kolejności przeprowadzić proponowane zajęcia – najpierw odwołując się do faktów i wiedzy, a następnie do zasad dobrej rozmowy, czy na odwrót.

– LEKCJA 1 –

FAKTY DOTYCZĄCE KRYZYSU POSTAW WOBEĆ SYTUACJI UCHODźCÓW

Cele w języku nauczyciela/nauczycielki:

- ➔ Uczeń pozna kluczowe informacje dotyczące obecnego kryzysu postaw obywatelskich związanych z przybywaniem uchodźców do Europy.

Cele w języku ucznia/uczennicy:

- ➔ Poznam ważne informacje i opinie na temat uchodźców w Polsce.

CZĘŚĆ 1. Wprowadzenie

3. Zapowiedz uczniom i uczennicom tryb pracy na kolejnych dwóch godzinach lekcyjnych. Przedstaw cele zestawu zajęć oraz pierwszej lekcji. (2 min)

CZĘŚĆ 2. Rozpoznanie dotychczasowego stanu wiedzy uczniów i uczennic na temat uchodźców w Polsce i rozmowa o krzywdzących uogólnieniach

1. Zapowiedz, że najpierw postaracie się sprawdzić, co już wiecie na temat uchodźców i uchodźczyń, a następnie spróbujecie uzupełnić tę wiedzę o fakty zebrane przez ekspertów. (1 min)
2. Poproś uczniów i uczennice o podanie znanych im informacji dotyczących uchodźców. Na tablicy zapisuj skrótowo przytaczane wiadomości, pomijając głosy powtarzające się. Nie komentuj podawanych przez uczniów i uczennice informacji oraz zadбай, aby nie robili tego pozostali uczniowie/uczennice. Nie dziel odpowiedzi na „głupsze” i „mądrzejsze”. Jeśli informacje podawane przez uczniów i uczennice są ze sobą sprzeczne, to zwróć na to uwagę, jednak ich nie odrzucaj. Postaraj się zachęcić jak największą liczbę uczniów i uczennic do zabrania głosu. (6 min)

Jeżeli młodzież ma problem z podaniem informacji lub jeśli wiadomości się powtarzają, zastosuj pytania pomocnicze:

- ➔ Skąd przybywają uchodźcy? Z jakich krajów?
- ➔ Dlaczego opuścili swoje domy?
- ➔ Dlaczego kierują się do Europy?
- ➔ Jak w sprawie uchodźców wypowiadają się ważne dla was osoby, autorytety?

Uwaga metodyczna

Jeśli temat wzbudzi w klasie dużo emocji i trudno będzie kontynuować zajęcia, poproś młodzież o nazwanie, jakie są to emocje. Wypisz je na tablicy i porozmawiaj z klasą na ich temat. Pozwoli to spojrzeć na nie „chłodnym okiem”, zastanowić się, skąd się biorą i jakie mają konsekwencje dla prowadzenia rozmowy oraz wzajemnego słuchania się.

- Wyjaśnij, że w sprawie uchodźców, tak jak w przypadku każdego złożonego, kontrowersyjnego tematu, pojawia się wiele wypowiedzi, które nie zawsze są potwierdzone faktami. Czasami opinie są formułowane na podstawie pojedynczych zdarzeń niepotwierdzonych wiarygodnymi badaniami (jak np. twierdzenie, że większość muzułmanów popiera terroryzm, choć badania temu przeczą). (2 min)
- Poproś uczniów i uczennice o przyjrzenie się informacjom zapisanym na tablicy. Zapytaj ich, które z nich są uogólnieniami (sądami, które opinię lub fakt dotyczący poszczególnych członków grupy przekładają na całą społeczność). Jeśli uczniowie sami nie widzą uogólnień, a ty takie na tablicy dostrzegasz – wskaż je sam/a. Zwróć uwagę na określenia „wszyscy”, „każdy”. Poproś o zaznaczenie wskazanych uogólnień znakami zapytania, a następnie wyjaśnienie, dlaczego dana opinia jest uogólnieniem (nigdy nie możemy osądzać wszystkich członków grupy na podstawie wiedzy o jednostkach). (4 min)
- W tym miejscu powiedz klasie, że takie uogólnienia, jakie zostały zaznaczone na tablicy, to właśnie stereotypy. Zapytaj klasę, czy teraz są w stanie podać przykłady, kiedy stereotypy powstają – na przykładzie wcześniejszej dyskusji i spisywanych na tablicy informacji o uchodźcach. Zapytaj, czy uczniowie i uczennice są w stanie przytoczyć podobne uogólnienia-stereotypy na temat np. Polek i Polaków. Jeśli nie, sam/a przytocz jeden lub dwa (np. Polacy się nie uśmiechają i chodzą smutni). Wyjaśnij na tym przykładzie, dlaczego niewłaściwe jest charakteryzowanie całej grupy społecznej na podstawie jednostkowych przypadków. (2 min)

Uwaga metodyczna

Bardziej pogłębiona praca ze stereotypowymi opiniami wymaga więcej czasu. Na tych zajęciach musimy ograniczyć się do zasygnalizowania tego problemu. Sukcesem będzie już samo skłonienie uczniów i uczennic do krytycznego przyjrzenia się niektórym powtarzanim przez nich informacjom i opiniom. Niemniej jednak warto na kolejnych lekcjach wrócić do tematu samych stereotypów. Zachęcamy do sięgnięcia po następujące scenariusze: „Kolorowe jarmarki”? Stereotypy, Romowie i poezja Papuszy, Jak mówić o Afryce? O wrażliwości kulturowej i językowej z publikacji „W świat z klasą. Edukacja globalna na zajęciach języka polskiego w gimnazjum” (CEO 2015) oraz ćwiczenie: Co o Afryce mówią nam maski i dzidy z publikacji „W świat z klasą. Edukacja globalna na plastyce i zajęciach artystycznych w gimnazjum” (CEO 2015).

CZĘŚĆ 3. Prezentacje dotyczące faktów na temat uchodźców

- Podziel uczniów i uczennice na pięć grup i każdej przekaz kartę informacyjną z materiału pomocniczego nr 1 (zgodnie z numerem grupy). Każda karta zawiera krótkie informacje na dany temat oraz charakterystykę osoby, którą uczniowie i uczennice będą reprezentować. Poproś zespoły o zapoznanie się z przekazanymi im informacjami oraz wybranie faktów, które przedstawią pozostałym. Zapowiedz, że ich zadaniem będzie przekazanie na forum klasy wiadomości, które ich zdaniem są najważniejsze i odzwierciedlają punkt widzenia postaci i instytucji, które reprezentują. (8 min)

Materiał pomocniczy nr 1. Karty informacyjne

Numer grupy	Zakres informacji	Postać
1	Kto to jest uchodźca? – podstawowe definicje	Ekspert UNHCR
2	Z jakich powodów ludzie opuszczają swoją ojczyznę? – obecna sytuacja w Syrii, Erytrei	Członek organizacji Stowarzyszenie Uchodźców z Syrii i Erytrei
3	Uchodźcy w Polsce – procedury i plany przesiedleń	Pracownik Urzędu ds. Cudzoziemców
4	Uchodźcy w Europie – plany UE	Profesor socjologii, ekspert ds. migracji
5	Warunki udanej integracji uchodźców w Polsce	Przedstawiciel Ośrodka Pobytowego dla Cudzoziemców w Dębaku

7. Poproś każdy z zespołów o zaprezentowanie wybranych faktów reszcie uczniów i uczennic (2 min na grupę). Podkreśl, że ich zadaniem jest przyjęcie punktu widzenia instytucji, której są przedstawicielem lub przedstawicielką. (14 min)
8. Podziękuj uczniom i uczennicom za wszystkie wypowiedzi. Docień, ile udało im się przekazać mimo krótkiego czasu na przygotowanie i prezentację. (1 min)

CZĘŚĆ 4. Zakończenie

9. Poproś uczniów i uczennice, by jednym zdaniem odpowiedzieli pisemnie na pytanie: Czego ciekawego dowiedziałem się o uchodźcach i uchodźczyniach podczas tych zajęć? Zbierz kartki z odpowiedziami. Uprzedź uczniów i uczennice, że ich uwagi zostaną wykorzystane podczas następnej lekcji. (5 min)

Po lekcji

Przeczytaj odpowiedzi uczniów i uczennic. Podsumuj je tak, abyś na następnych zajęciach mogła/mógł je skróto przedstawić. Możesz wykorzystać kilka cytatów, zachowując jednak anonimowość autorów/autorek.

- LEKCJA 2 -

DOBRA ROZMOWA O UCHODźCACH W POLSCE

Cele w języku nauczyciela/nauczycielki:

- ➔ Uczniowie i uczennice wypracują zasady umożliwiające prowadzenie rozmowy na trudny, kontrowersyjny temat, której efektem będzie wzajemne zrozumienie swoich poglądów.
- ➔ Uczniowie i uczennice wyrażą ważne dla siebie wartości i podzielą się obawami związanymi z przyjazdem uchodźców do Polski oraz poznają wartości i obawy innych w atmosferze wzajemnego szacunku i zrozumienia.

Cele w języku ucznia/uczennicy:

- ➔ Wspólnie z koleżankami i kolegami z klasy opracują zasady bezpiecznej rozmowy na trudny temat z poszanowaniem poglądów innych osób.
- ➔ Wezmę udział w rozmowie prowadzonej zgodnie z tymi zasadami, dzięki której spróbujemy zrozumieć swoje punkty widzenia na kwestię uchodźców.

CZĘŚĆ 1. Uczniowie i uczennice, pracując w grupach, tworzą listę zasad dobrej rozmowy, które mają im pomóc podczas drugiej części zajęć

1. Przedstaw młodzieży cel zajęć. (1 min)
2. Poproś uczniów i uczennice, aby przypomnieli sobie udaną rozmowę, którą kiedyś przeprowadzili lub której byli świadkami (prowadzoną z szacunkiem, w której każdy mógł swobodnie wypowiedzieć swoje zdanie). Może to być rozmowa z rówieśnikami i rówieśniczkami lub dyskusja rodzinna. A może widzieli lub słyszeli dobrze poprowadzoną rozmowę w mediach? Poproś, aby w parach zastanowili się, dzięki czemu rozmówcy mogli się ze sobą porozumieć. Jeśli klasa ma trudności w przywołaniu takich rozmów, zapytaj dlaczego. Z jakiego powodu nie jest w stanie ich sobie przypomnieć? Może być tak, że po prostu takich rozmów nie prowadzi, a to jest ważna informacja dla przebiegu tej lekcji. Wtedy w punkcie 4. warto wesprzeć zespoły w wypracowaniu zasad dobrej rozmowy. (3 min)
3. Wysłuchaj kilku wypowiedzi uczniów lub uczennic, prosząc, aby nie przytaczali nazwisk rozmówców, a opisali zachowania, które umożliwiały porozumienie. Możesz zapisać hasłowo ich wypowiedzi na tablicy. (2 min)
4. Wyjaśnij młodzieży, że w 4-osobowych zespołach będzie teraz pracować nad opisem zasad dobrej rozmowy. Podziel klasę na zespoły. (2 min)

Uwaga metodyczna

Rekomendujemy losowy podział na zespoły, gdyż rozmowy z osobami, z którymi na co dzień rzadko się wchodzi w interakcje, same w sobie są wartością – prowadzą do lepszego poznania się, skutkują większym zaangażowaniem uczniów i dokładniejszą analizą tematu.

5. Poproś zespoły o wypracowanie i spisanie na kartce zasad, które pomagają w rozmowie i we wzajemnym zrozumieniu się rozmówców. Możesz zasugerować młodzieży, aby najpierw zastanowiła się nad zachowaniami, które pomagają rozmawiać, a potem przeszła do zasad. Pomocne może być przywołanie przez uczniów i uczennice obserwacji z poprzedniego ćwiczenia. Poproś, aby pracując w zespole, zadbali o to, by każda osoba mogła się wypowiedzieć. (5 min)
6. Na forum klasy poproś kolejno wszystkie zespoły o podanie sformułowanych zasad. Zapisuj je na tablicy. Kolejne zespoły uzupełniają listę o te, które jeszcze nie zostały wypowiedziane. Na koniec uzupełnij listę o reguły, które nie zostały zgłoszone przez uczniów i uczennice, a uważasz je za ważne (pomocne mogą być zasady z ramki poniżej). Zgłaszając je na końcu, nie odbierasz inicjatywy uczniom i uczennicom, pokazujesz, że temat jest ważny również dla Ciebie oraz dbasz, aby najważniejsze zasady znalazły się na liście. (8 min)

Umiejętność słuchania

Poniższe zasady pomagają rozmawiać w atmosferze bezpieczeństwa i ułatwiają poznanie swoich punktów widzenia. Jest to szczególnie istotne, gdy poruszane są tematy osobiste, trudne lub kontrowersyjne. Przyjęcie tych reguł pomaga w dzieleniu się ważnymi dla nas wartościami, ujawnianiu potrzeb oraz ułatwia wzajemne zrozumienie. Jeśli uczniowie ich nie wymienili, możesz zaproponować dodanie ich do listy. Zachęcaj młodzież do formułowania zasad w sposób pozytywny, np. zamiast „Nie przerywamy sobie” – „Słuchamy się nawzajem”.

- ➔ Odnosimy się do siebie z szacunkiem – nawet wtedy, gdy mamy inne poglądy i nie zgadzamy się ze sobą.
- ➔ Patrzymy na osobę, która mówi.
- ➔ Słuchamy się nawzajem. Nie przerywamy sobie.
- ➔ Dbamy o to, żeby każdy miał tyle samo czasu na wypowiedź.
- ➔ Z szacunkiem odnosimy się do poglądów innych osób, nawet jeśli są w zupełnej sprzeczności z naszymi.
- ➔ Kiedy nie zgadzamy się z rozmówcą/rozmówczynią, staramy się zrozumieć jego/jej punkt widzenia, ale tego nie komentujemy.

CZĘŚĆ 2. Rozmowa o wartościach w kontekście uchodźców

Uwaga metodyczna

Proponowana przez nas forma rozmowy nie jest dyskusją, a raczej przestrzenią na wypowiedzi uczniów i uczennic dotyczące ważnych dla nich wartości i ich obaw. Ważne, aby każdy z uczniów i uczennic miał przestrzeń na wypowiedź. W tej formie rozmowy uczniowie i uczennice nie komentują swoich wypowiedzi, a jedynie słuchając – okazują sobie szacunek.

7. Przedstawienie podsumowania zebranych na koniec poprzednich zajęć odpowiedzi uczniów i uczennic na pytanie: Czego ciekawego dowiedziałam/dowiedziałem się podczas tej lekcji na temat uchodźców? (3 min)
8. Podziel uczniów i uczennice na 4-osobowe grupy. Zastosuj metodę podziału, która najlepiej sprawdza się w twojej klasie. (2 min)
9. Kiedy uczniowie i uczennice usiądą w grupach, rozdaj każdemu z nich karteczki z pytaniami pomocniczymi do indywidualnych wypowiedzi (materiał pomocniczy nr 2). Uprzedź, że każdy z uczniów i uczennic ma możliwość wyboru pytań, na które będzie odpowiadał/a podczas rozmowy (jeżeli tego chce i zmieści się w czasie – może

odpowiedzieć na kilka pytań). Przypomnij o zasadach wypracowanych w czasie poprzedniego ćwiczenia i zachowaniach umożliwiających wzajemne słuchanie. (4 min)

Materiał pomocniczy nr 2. Pytania pomocnicze do rozmowy na temat uchodźców w Polsce

Jakie wartości są dla Ciebie ważne, gdy myślisz o przyjęciu do Polski uchodźców i uchodźczyń? Wymień kilka, nawet gdy uważasz, że trudno je będzie spełnić (np. solidarność międzyludzka, bezpieczeństwo mieszkańców Polski, współczucie dla ofiar wojny, jednorodność narodowa mieszkańców Polski).

Jakie masz obawy oraz jakie widzisz szanse na realizację ważnych dla Ciebie wartości w związku z perspektywą zamieszkania w Polsce uchodźców i uchodźczyń?

Jak byś chciał, aby ludzie byli traktowani, gdy ratując życie, opuszczają z rodzinami swoje domy i ojczyznę? Jak sam/-a chciał(a)byś być traktowany/traktowana, gdybyś z rodziną musiał/-a uciekać z terenów objętych wojną?

10. Poproś uczniów i uczennice, aby w 4-osobowych grupach odpowiedzieli na wybrane przez siebie pytania z listy. Zapowiedz, że każdy członek grupy będzie miał 2 minuty na wypowiedź. Kontroluj czas. (10 min)

Uwaga metodyczna

W tym miejscu uczniowie i uczennice rozmawiają w grupach. Ważne jednak, abyś przysłuchiwał/przysłuchiwała się tym dyskusjom – czy faktycznie odbywają się one zgodnie z zasadami dobrej rozmowy opracowanymi przez klasę na wcześniejszym etapie lekcji? Tę część lekcji warto również podsumować. Zapytaj uczniów i uczennice, czego się dowiedzieli w czasie tych rozmów, które argumenty były dla nich najciekawsze, najbardziej zaskakujące, a może przekonujące. Ważne, by na forum poświęcić kilka minut na omówienie tego zadania.

Wariant

Poproś, aby każdy z członków grupy po kolejnych wystąpieniach kolegów kończył zdanie: „W tym, co mówiłeś/mówiłaś, podobało mi się...”. Przypomnij, że nawet jeśli nie zgadzają się z wypowiedziami przedmówców i przedmówczyń, są proszeni o zwracanie się do wszystkich osób z szacunkiem. Dyskusja powinna dotyczyć poglądów, a nie osób. (3 min)

CZĘŚĆ 3. Podsumowanie zajęć

11. Poproś uczniów i uczennice, aby zasygnalizowali poprzez podniesienie ręki, czy ich zdaniem podczas rozmowy udało się przestrzegać ustalonych wcześniej zasad. (1 min)
12. Poproś o wybranie przez każdego z uczniów i uczennic oraz omówienie w parach jednej zasady dobrej rozmowy, która w praktyce jego zdaniem okazała się najważniejsza. Wskazuj kolejne zasady na plakacie, pytając za każdym razem, kto z uczniów uznał je za najważniejsze. Sam/-a również weź udział w głosowaniu. Dzięki temu uczniowie poznają zdanie kolegów i koleżanek. (3 min)
13. Podziękuj uczniom i uczennicom za owocną lekcję i zachęć ich do podziękowania sobie nawzajem za współpracę. Doceń ich wysiłek i otwartość oraz przestrzeganie zasad. Powiedz, co najbardziej ci się podobało w ich wypowiedziach (bez odnoszenia się do konkretnych osób). (1 min)

Uwaga metodyczna

Po lekcji zastanów się nad następującymi kwestiami:

- ➔ Jak czułam/czułem się w roli prowadzącej/prowadzącego tego typu zajęcia?
- ➔ Co mogłabym/mógłbym poprawić w prowadzeniu zajęć?
- ➔ Czy uważam, że zasady dobrej rozmowy były przez uczniów i uczennice przestrzegane?
- ➔ Co mogłam/mogłem zrobić lepiej, aby te zasady były przestrzegane?
- ➔ Czy klasa była gotowa na taką formę rozmowy? Czy następnym razem potrzebowałyby dodatkowego przygotowania?
- ➔ Czego nowego dowiedziałam/dowiedziałem się na podstawie tej rozmowy: o uczniach, uczennicach, o sobie, o temacie rozmowy?

Zespół trenerów, trenerek, nauczycieli i nauczycielek CEO, którzy przygotowali powyższe scenariusze zajęć, bardzo prosi nauczycielki i nauczycieli, którzy z nich skorzystają w swojej pracy, o informację zwrotną. Wiemy, że prowadzenie zajęć na zaproponowany temat nie jest łatwe. Chcielibyśmy wykorzystać wasze doświadczenia przy ulepszaniu naszych materiałów edukacyjnych, w tym powyższych scenariuszy. Z góry dziękujemy za wasze uwagi i opinie.

Zachęcamy także do przesyłania relacji z Waszych zajęć na adres: migracje@ceo.org.pl. Zamieścimy je na stronie internetowej CEO – z pewnością staną się pomocną i cenną inspiracją dla innych nauczycielek i nauczycieli.

„Jak rozmawiać o uchodźcach w Polsce?” www.ceo.org.pl/migracje

O ile nie jest stwierdzone inaczej, prawa do materiału posiada Centrum Edukacji Obywatelskiej.

Tekst jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne.

Bez utworów zależnych 3.0 Polska. Licencja nie obejmuje zdjęć i materiałów graficznych.